4
Pracovní listy

4.3 Rasa a rasismus

4.3.3 Příklady stereotypních tvrzení o Romech

Stereotypní tvrzení	Nenásilná forma	Institucionální / strukturální příčina
Romové zneužívají sociální dávky, nepracují jako normální lidé. To my dřeme, abychom je nakrmili.		
Romští uprchlíci z Ukrajiny sem přišli jen kvůli dávkám.		

Stereotypní tvrzení	Nenásilná forma	Institucionální / strukturální příčina
Romské děti nechtějí chodit do školy, chtějí se jen flákat a stěžovat si na rasismus.		
Romové jen kradou a fetují, nechtějí slušný život.		

Podklad pro vyučující s příkladem odpovědí /a

Stereotypní tvrzení	Nenásilná forma	Institucionální / strukturální příčina
Romské děti nechtějí chodit do školy, chtějí se jen flákat a stěžovat si na rasismus.	Celý život pracuji a frustruje mě můj pocit, že někdo pracovat nemusí a od státu dostává peníze. Cítím nespravedlnost.	**Romové mají omezený přístup ke vzdělávání a dobře placené práci (vzhledem např. k diskriminaci a omezené schopnosti rodičů dětem se vzděláváním pomoci nebo omezeným osobním kontaktům na zaměstnavatele). Přestože většina pracuje, náklady na bydlení mohou převyšovat náklady na bydlení (zejména v předražených ubytovnách). Na sociální podporu mají stejné právo jako všichni ostatní občané.**
Romové jen kradou a fetují, nechtějí slušný život.	Když vidím, jak romské matky s dětmi přespávají na nádraží a prý odmítly státem poskytnuté ubytování, štve mě, že jsou na ulici. Jediné vysvětlení, které mám, je, že jen chtějí využít situace, aby dostaly peníze. Moc toho ale o situaci nevím.	**K romským uprchlíkům český stát od začátku přistupoval jinak než k ostatním uprchlíkům z Ukrajiny: ověřování občanství, neochota poskytnout vhodné ubytování, neochota dorozumět se (tlumočení bylo nabídnuto pouze z ukrajinštiny nebo ruštiny do češtiny, řada Romů však tyto jazyky neovládala). Obecně se většina lidi k jejich přítomnosti stavěla spíše podezřívavě a odmítavě**

Podklad pro vyučující s příkladem odpovědí /b

Stereotypní tvrzení	Nenásilná forma	Institucionální / strukturální příčina
Romské děti nechtějí chodit do školy, chtějí se jen flákat a stěžovat si na rasismus.	Znepokojuje mě, že romské děti nenavštěvují školky a školy v takové míře jako ty české. Vnímám to jako nespravedlivé vůči mým / českým dětem, které docházejí řádně. Nevím, proč tomu tak je, ale slyšela jsem, že jsou prostě líní.	**Velká část romských rodin je sociálně znevýhodněna, což souvisí s diskriminací na pracovním trhu a ve vzdělávání. To se negativně promítá do školní docházky. Mezi hlavní příčiny patří nedostatek financí (na školní pomůcky, obědy) a segregace (romské děti často chodí do etnicky segregovaných či přímo speciálních škol). Kvůli nízké úrovni vzdělání se nedostávají na maturitní obory a pokračují spíše na středních odborných školách. Školní docházku zároveň negativně ovlivňuje rasistické klima ve školách. Různé vzdělanostní struktury se pak v čase mají tendenci reprodukovat; stupeň dosaženého vzdělání rodičů se přenáší na děti.**
Romové jen kradou a fetují, nechtějí slušný život.	Dočetl jsem se v novinách, že v romských komunitách je vyšší míra kriminality a nižší životní úroveň. Nemám o tom moc informací, ale ve zprávách a televizi jsem se doslechl, že jsou líní a nechtějí žít slušně, je to jejich kulturní rys. Znepokojuje mě to proto, že tento způsob života ohrožuje mě a moji rodinu.	**Kriminalita a drogová závislost nejsou dány romskou identitou. Spíše souvisí s horšími životními podmínkami, které za jistých okolností mohou motivovat některé ke zločinu jako prostředku uspokojování svých potřeb. Navíc kolem kriminality panuje mnoho mýtů a výzkumy v Česku zatím přinesly rozporuplné výsledky, pokud jde např. o užívání drog v sociálně vyloučených lokalitách. Podle jedné studie je dokonce nižší než mimo vyloučené lokality. V případě stávání se obětí kriminality bylo zjištěno, že obyvatelé vyloučených lokalit s tím mají častější zkušenosti než jejich sousedé z ostatních částí obce.**

Odkazy označené v textu symbolem ↗ jsou dostupné v rozcestníku na stránce prostorprospor.cz/metodiky/odkazy

4.3.4 Základy nenásilné komunikace[1]

Nenásilná komunikace (Nonviolent communication, NVC) je metoda komunikace směřující k vytváření porozumění mezi lidmi a k hledání řešení, která fungují pro všechny. Esence nenásilné komunikace spočívá ve specifickém zaměření pozornosti a přístupu k mezilidským interakcím i k sobě samému. Vychází z vědomí vzájemné provázanosti a předpokladu, že všichni sdílíme stejné potřeby, přestože se často lišíme ve způsobech, kterými se je snažíme naplnit. Díky tréninku nenásilné komunikace tak dokážeme lépe porozumět sami sobě i lidem kolem nás a zaujímat postoje, které zohledňují potřeby všech zúčastněných.

Tři pilíře nenásilné komunikace

- **Kontakt se sebou samým:** zaměření pozornosti na vlastní pocity a potřeby a kultivování vnitřní svobody v nakládání s nimi.
- **Upřímné sebevyjádření:** vyjádření všeho podstatného takovým způsobem, který budou ostatní lidé schopni slyšet a pochopit.
- **Empatie:** vytváření prostoru pro prožívání druhého člověka tak, aby se cítil slyšen, pochopen a brán vážně.

1 Převzato z webu Nenásilná komunikace ↗.

① **Chápu pocity a potřeby jako ledovec:** ledovec má dvě části: jednu pod vodou a jednu nad vodou. Část pod vodou reprezentuje potřeby, na základě kterých všichni lidé jednají. Naše potřeby ale často zůstávají druhým lidem skryté. Co lidé vidí, jsou reakce na nenaplněné potřeby. Vidí naše emoce a způsoby jednání, tedy vrchol ledovce. Z toho plyne, že nikdy nemůžeme s jistotou vědět, proč ostatní lidé jednají tak, jak jednají. To však neznamená, že bychom se o jejich potřebách nemohli něco bližšího dozvědět..

② **Při spatření problému popisuji realitu:** lidská komunikace je složitá a často vede k různým nedorozuměním a konfliktům. Protože nevíme (jen tušíme), proč lidé jednají tak, jak jednají, snažíme se při popisování problému být objektivní. To znamená, že pozorovaný problém

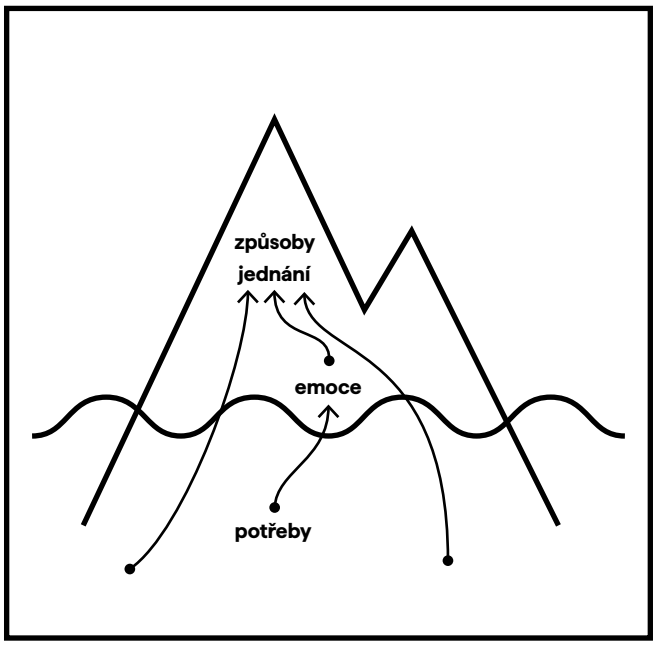

popisujeme jako kamera, která zachycuje jen to, co je vidět.

③ **Doptávám se:** než abychom si domýšleli, co tím chtěl druhý říct, doptáme se.

④ **Mluvím za sebe:** mluvíme jen za sebe, nesnažíme se mluvit za ostatní. Když mluvíme za sebe, mluvíme o svých pocitech. Nehodnotíme ani sebe, ani ostatní.

⑤ **Reflektuji vlastní pozici a nedostatek informací:** ke každému problému se vždy stavíme především jako člověk, jenž nikdy není expertem na všechna témata. K tomu nám chybí dostatek jak znalostí, tak zkušeností, ať už osobních, nebo zprostředkovaných jinými lidmi. Společně s tím si uvědomujeme svá privilegia (rodinný původ, vzdělání, postavení, gender), která mohou posilovat nebo oslabovat náš status v různých situacích.

Příklady hodnoticích a nenásilných tvrzení

hodnoticí tvrzení	nenásilná forma
Jsi hrozně nepořádná, neustále po sobě necháváš neumyté nádobí. To si myslíš, že ti budu posluhovat a umývat to po tobě?	Dnes jsem objevil na lince neumyté nádobí a překáželo mi při vaření. Bylo tvoje? Líbilo by se mi, kdybychom se snažili mít uklizenou linku, ať se nemusím zdržovat úklidem před tím, než jdu vařit.
Zase jsi přišel pozdě, úplně na mě kašleš a myslíš jen na sebe!	Vadí mi, že jsi nepřišel podle naší domluvy včas. Co se stalo? Byl bych rád, kdybys respektoval můj čas.
Neumíš snad číst? Psala jsem ti to v e-mailu, tak proč mě otravuješ voláním?	Jsem zahlcena prací a nemám teď čas si volat. Vše potřebné máš v e-mailu, který jsem ti poslala.
Vypadáš zase jako příšera z lesa. Neumíš se snad normálně slušně obléct, když jdeš do školy?	Nelíbí se mi, když si bereš do školy roztrhané oblečení. Mám strach, že si o mně budou učitelé myslet, že se o tebe neumím postarat.